

על פי

אפיקי איל

כבודו של
הרב
הגאון
המובהק
האדמו"ר

הגאון
המובהק
האדמו"ר
הגאון

הגאון
המובהק
האדמו"ר
הגאון

אפיקי איל

סיעורי נפש החיים ודרך ה'
שטאמרו בבית
מן ראש הישיבה
הנראי"ל שטינמן שליט"א
בשנים תשס"ב - תשע"ד

פאל הערוג
על אפיקי
מים פן נששי
הערוג אגיד
אגקים

יצא לאור פסח תשע"ה

הקדמת הכותב

אודה ר' בכל לבב שהחיינו וקיימנו והניענו לזמן הזה, לברך על המופת, בהוצאת ספר זה לאור עולם, לאחר עמל ויוענה של שנים ארוכות.

על הפסוק 'ואהבת את ה' אלקיך' ביאר היהפן חיים: 'הנה ידוע שיש חסימות במקרה וחסימות בעצם. חסימות במקרה הוא מחמת שהדבר סמוך לאש ומתחמם ממנו. חסימות בעצם היא האש עצמה. ההבדל הוא, שהחסימות במקרה כיון שמתרחקת מהבעם היא הולכת ומתקררת, לא כן העצם, האש בעצמה.

כמו כן הוא בשני נצחיות. יש מי שיש לו אהבה ה' מוחמת שהוא מקורב לתלמידי חכמים ולבעלי תורה, שהוא בבחינת חסימות במקרה, וכשתרחק מהם מרבות חיים מתקררת אהבתו ויראתו מעט מעט. לא כן הבן תורה עצמו, שהוא בבחינת אש בעצם, שאינה מתקררת אף פעם.

ולכן כתבה התורה 'ואהבת את ה' אלקיך' בלשון יחיד, אתה בעצמך מוחמת עצמך. יחידו הדברים האלה על לבבך וכו', על לבך שלך, שלא הצטרף להתחמם באשם של אחרים, רק השתדל להיות תלמיד חכם בעצמך. והיו ששים ידברת בהם וכו' ע"ל.

אשרינו מה טוב חלקנו, שזיכנו השיית להסתופף בצלו של מרן ראש הישיבה, רבן של ישראל - לא לנו להפליג בתארו, ולצייר מעט מקצה גולות הנוראה, זה למעלה מעשר שנים שזכינו להשתתף בשיעוריו על ספר 'עפש החיים', ספר ידוך השם', ואף בשיעורי גמרא, שנאמרו במעונו תמידין כסדרן. שמענו מדברותיו ואמריו הטהורים, ביאורים וחידושים נפלאים הנפקו מפומיה דרבנו הגדול, על כל דיבור ומאמר.

עד עלתה בלבי המחשבה, שלא למנוע טוב מבעליו, ולחלוק אוצר יקר שנפל בחלקי, עם רבים וטובים המשתוקקים וצמאים לדבר ה'. דברים יקרים, מועילים לעליה בתורה וחזוק ביראת השם. גם מראה מקום לעוד ענינים רבים, עליהם יש לחוסף עוד כהנה וכהנה, כיד ר' הטובה על כל צורב וצורב.

הדברים נאמרו במקורם על דרך שיעור מרב לתלמיד, ולא כמקריא באוני הסופר לשם דפוס. אמנם גמרתי בלבי להדפיס הדברים כנתינתם וכמסירתם בלשון הדיבור, כמעט מילה במילה. עליהם הוספתי מראה מקום שהזכיר, וחילקתי הדברים לפי ענינים, לתועלת הלומדים. הספר נערך ונסדר כמעט בצורת השיעור ותבניתו, כולל הדין הדברים והמשא ומתן שבין הרב לתלמידים, בשאלות וחשובות שבו.

דבר ראש הישיבה שהבאתי מתוך ספרים אחרים, ציינתי כמפורש, והבאתי מקורותיהם לפניה, עד כמה שידי היתה משנת. לזמן שלמות המלאכה הגשתי את הדברים לפני מספר תלמידי חכמים, שהוסיפו עוד מקורות משלהם. וכמה משומטי השיעור הקבועים, נברו על הספר והעירו הערותיהם.

הספר נחלק לארבעה חלקים, לפי השנים בהן נאמרו השיעורים. יש דברים ששבו ונבטלו במשך השנים, משום שנאספו בהם רעונות וביאורים חדשים, אבל לא אחדות לחטיבה אחת, כדי לא להכביד על הקורא ולהעמיס עליו מערכות ארוכות.

מרן ראש הישיבה שליט"א מרבה לעיין בתלמודו בכל סוגיא ושימרא, דולה היטנה כמה וכמה פנינים, ומבארה מנמה פנים במספר אופנים, אפילו במעשה רב שבספרי הקדמונים מוצא ומגלה יסודות רבים. נמצא שאם היינו מצרפים את כולם לאחדים, היו הענינים מתארכים יתר על המידה.

כללו של דבר, תבנית הספר בנויה כנדבך על גבי נדבך, לבינה על גבי אריח, מהקל אל הכבד. אם ראית ענין ששב ונשנה במקום אחר, אין זו כפילות יתורה, אלא אופן אחר, או חידוש והוספה, על הראשונה. יש ונראים הדברים כפשוטים בראשיתם, אבל באחריתם, או בהמשך להלן, יבוא חידוש נכבד ויקר שנוסד על אדניהם. (פעמים יבוא החידוש רק בהגהיה שלמטה).

צא ולמד, שכל עיקר התועלת מן הספר, תהיה בקריאה רציפה של קטעים נבבדים ממנו, שאו עומדים על שלימות המאמרים, כשלשלת ביאורים המשלימים זה את זה, לכדי פסיפס מרהיב ומענג ביופיו.

עם כל זה, יש מקום ותועלת בכל קטע וכל דיבור בפני עצמו. לכן סדרנו הדברים בקטעים קצרים, עם כותרות ומפתחות, להקל על המעיין למצוא בו מרגליות טובות בכל ענין וענין.

אף שהשקענו ימים ודמים רבים בחיבור וסידור הספר, עכ"ז לא יצאו הדברים מכלל מראה מקום גרידא, ואינם להלכה ולמעשה. ולוואי ונזכה להשיגם כאמיתתם, ולא נשגה חלילה בהבנתם. מי יתן ויהיה זה לתועלת לזיכוי הרבים.

כאן המקום להודות בכל לב, לבנו של מרן ראש הישיבה, הגאון רבי משה שטיינמן שליט"א, שעודני וסייעני רבות להוציא הדברים לאור. כה יוסיף ה' ונזכה עוד להגדיל תורה ולהאדירה.

ישראל בלאמור בנומין שליט"א טרבלסי

הקביה ישלחו תשובה: כך הקביה סיבב שהוא יבקש שהכסף יעבור דרך חני השני, שיראה קצת ע"פ דרך הטבע, אבל למעשה הכסף נשלח משמיים²⁸³.

אמונה, ובטחון
הרב בלך זצ"ל אמר שלמד את מידת האמונה אצל החפץ חיים, ואת מידת הבטחון אצל הסבא מטברדוק זצ"ל.

אדם צריך לדעת עם מה הוא עולה למעלה

רבי יודל מטברדוק ז"ל עסק במסחר לצורך פרנסתו, ושאלו הנריים זצ"ל מדוע הוא מתעסק בכך, וענה לו שאדם צריך לדעת ממה לחיות, והשיב לו הנריים אדם צריך לדעת גם עם מה למות, ואמר ר' יודל שהמשפט הזה עשה לו מהפכה במשך כל חייו.

כתב באיילת השחר במדבר י"ד, פ"א ז"ל: והנה החזו"א ז"ל אמר נב לא מתפרנס בלא גיבית, מחלל שבת לא מתפרנס בלא חילול שבת, רח"ל וכן אמרו ריב"ז מחלל שבת שיק' פתחי בשבת, והמצואות הזאת נגרמת ע"י שהם מצויים לעצמם מצב כזה, ומשום הכי נוהגים אותם כך משמים דמי שנב או מחלל שבת מזה תורה פרנסתו, כי בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו והבא ליטמא פותחין לו, אבל הדבר הלוי בהם דכשופסוקו לנגוב, או לחלל שבת הם יתפרנסו בלא זה כמו כל שו"ת תורה ומצוות, עכ"ל²⁸⁴.

שיעור חיוב ההשתדלות לפרנסה

הובא הגמ' בפסחים (ק"ג) על רב אושעיא שהיו יושבים ומוכרים סנדלים בשוק של ונות בשביל פרנסה שאלה: עד כדי כך אדם צריך לעשות בשביל פרנסה חשובה: כן, זה נסיון שהקביה רצה שיועז למקום כזה ויעמוד בגסיון הזה. שאלה: מדוע לא ישבו ללמוד וכמו שכתב הרמב"ם הלכות שמיטין ויובלות

מקורות והערות

283. בפסח מתיר קטן (יהו) מובא במתרשי"א ז"ל: מפ' הר"ן פסקת הממון שאדם פוסק לבתו הכל נגזר קודם יצירת החולה, ע"ל, ועיין עוד בזה חלק ב בפרק "שידוכים" (עמ' סג).
284. עוד מובא בשם הנרי"א ז"ל: בספר שיעורי דעת למהר"ל (ח"ב עמ' צ"ג) ששם מסקור נאמן שהנרי"א אמר: שאפילו נגב הנמצא במחלת אם יהיה חדרו כביטחון בר' יצ"ל, עכ"ל.

הנרי"א שכל מי שהשקה נפשו בתורה הרי הוא כמו שבט לוי וכו', ומובטח לו שספק לו הקביה דבר המספיק לו כשהיו? תשובה: יש הרבה גמרות שלכאורה לא מובנות כיב לפי מידת הביטחון²⁸⁵.

שאלה: אדם שיש לו פרנסה, אבל זה מפריע לו ללמוד איך ידע מה שיעור החיוב שלו מצד פרנסה, ואיזה חלק מגיע מצד היצר הרע? תשובה: אף אחד לא יודע תשובה ע"כ, לפעמים זה נסיון והקביה רוצה שיעמוד בו רק בצורה כזאת.

שאלה: אדם בא לשאול עכשוו הוא עובד במקום, ולומד שעה וחצי ביום, ואם יחישו לו כסף לא יוכל ללמוד כיב, האם יקח את הכסף? תשובה: במקרה זה לא יקח כסף, אלא זה נסיון שהיצר הרע זימן לו בשביל שיפסיק ללמוד.

ובמה אחרת: נשאל ע"י אברך שלצורך פרנסה יכול להתעסק מעט בין הסדרים בשביל פרנסה האם זה כדאי, התשובה: זהו עצת היצר, כי ברגע שמוציאים ירגל אחת" מחוץ לבית המדרש נגריים לגמרי התוצה... (פ"ד חיים).

חשיבות תורה "מתוך הדחק"

שנעתי שאמרו לאברכים מכולל חשוב בכ"ב שאמרו שמצב פרנסתם קשה, ואמר להם בשם החזו"א שיש יותר הצלחה בלימוד התורה כאשר יש חזקה בתורה.

אדם המחמיר ריבית וקבל פרנסתו וצרכו בדרך אחרת

שאלה: ע"י ת"ח גדולי: האם לקחת משכנתא לקנות דירה לחתונת ילדיו? תשובה: לא יודע, לא יודע, אני לא אוהו מזה משום ריבית, וכל ההיתר של החר עסקא הוא לא ברור כיב, שאלה: אבל זה השתדלות? תשובה: זה לא חזק, כמו שתגוב ח"ו, הקביה יתן לך פרנסה דרך הגניבה, ואם אתה לא גונב הקביה דואג לך בצורה אחרת²⁸⁶.

מקורות והערות

285. ועיין עוד ברמב"ם בפירוש המשניות באבות (פ"ד).
286. עיין ח"ד בפרק הלכה ריבית (עמ' תקע), ועיין עוד בח"ב פרק שידוכים בענין להסדירם בריבית (עמ' שרמ).

כל הזכויות שמורות
משפחת מרבלס
רחוב יואל 6 בני ברק
טל: 03-6162475

עימוד:

מ.א. ספרים

03-6162475